

Sygn. akt I ACa 1004/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Józef Wąsik
Sędziowie:	SSA Maria Kus Trybek <u>SSA Piotr Rusin</u>
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2012 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa R. Z.

przeciwko E. P.

o złożenie oświadczenia woli

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 29 maja 2012 r. sygn. akt I C 991/10

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 1.500 zł (jeden tysiąc pięćset złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;**

3. **przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz adwokat A. K. z Kancelarii Adwokackiej w K., ul. (...) kwotę 6.642 zł, w tym 1.242 zł podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconych kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygn.akt I A Ca 1004/12

UZASADNIENIE

Powód R. Z. wniosło nakazanie pozwanej E. P. złożenie oświadczenia woli o przeniesieniu na jego rzecz własności nieruchomości położonej w C. składającej z działki nr. (...)niezabudowanej oraz nr. (...) zbudowanej domem jednorodzinny oznaczonym nr. (...) objętej księgą wieczystą Kw.Nr. (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy dla

Krakowa-Krowodrzy w Krakowie-VII Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w C. wobec odwołania darowizny poczynionej na rzecz pozwanej umową z dnia 16 listopada 2007 r.

W uzasadnieniu powództwa podał, że darowiznę tę odwołał w formie pisemnej w dniu 2 stycznia 2008 r. wobec rażącej niewdzięczności obdarowanej, która jest jego córką. Pozwana nie dba o jego warunki bytowe, nie zagwarantowała mu należytej pomocy i opieki, mimo jego podeszłego wieku i poważnego stanu zdrowia, nie przeprowadziło koniecznych prac remontowych w zajmowanym przez niego budynku będącym częścią składową nieruchomości objętej darowizną, a w szczególności remonty instalacji grzewczej, co sprawia że temperatura w pokoju zajmowanym przez powoda spada w zimie do + 10-13 stopni Celsjusza. Dlatego też w okresie zimowym powód zmuszony jest do wynajmowania pokoju w mieszkaniu kolegi w K.. Dodał, że córka proponowała mu wspólne zamieszkanie w swoim domu, ale z uwagi na przywiązanie do domu będącego przedmiotem darowizny nie przystał na tę propozycję.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa, przecząc by dopuściła się względem ojca rażącej niewdzięczności.

Podana, że ani z jej strony, ani ze strony pozostałych członków jej rodziny (męża i dzieci) powoda spotkała jakaś przykrość. Do 2000 r. mieszkała z mężem i dziećmi w domu, w którym pozostał powód i chciała dokonać nadbudowy tego budynku celem poprawy warunków mieszkaniowych, ale wobec braku zgody ojca wyprowadziła się do nowowybudowanego w C.. Od jej wyprowadzenia się powód nie dokonywał w starym domu żadnych remontów wskutek czego jego stan techniczny ulegał pogorszeniu, a w 2007 r. powód w ramach uregulowania rodzinnych spraw majątkowych postanowił przenieść na rzecz córki własność przedmiotowej nieruchomości za dokonaniem przez nią spłaty jego syna kwotą 100.000 zł. Pozwana brata spłaciła, a kilka dni po zawarciu umowy darowizny powód odmówił wpuszczenia jej do darowanego, a nadal zajmowanego przez niego domu, oświadczył że nie życzy sobie z nią kontaktów, pozwana mimo to ojca do swojego domu zapraszała, proponowała mu tam zamieszkanie, ale powód nie chciał z tego skorzystać, wobec czego przestała go odwiedzać. Mimo to pozwana nadal kupuje węgiel do c.o. w budynku, w którym ojciec zamieszkuje, kupiła też piec akumulacyjny, ale powód odmówił korzystania z niego i zniszczył podłączenie do sieci elektrycznej. W okresie choroby dzieci pozwanej odwiedzały powoda w szpitalu, troszczyły się o jego zdrowie, a po opuszczeniu szpitala zwiózły go do wynajmowanego przez niego wówczas mieszkania.

Wyrokiem z dnia 29 maja 2012 r. sygn. akt IC 991/10 Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił powództwo i przyznał od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Krakowie) na rzecz pełnomocnik powoda kwotę 8.856 zł., w tym 1.656 zł. podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu.

Za bezsporne w sprawie Sąd Okręgowy uznał, że w dniu 16 listopada 2007r. doszło do zawarcia wymienionej w pozwie umowy darowizny z ustanowieniem na rzecz powoda nieodpłatnej osobistej służebności w pomieszczeniach budynku stojącego na nieruchomości objętej darowizną.

Ponadto Sąd ustalił, że powód nieruchomości będącą przedmiotem darowizny odziedziczył po swoich rodzicach i postawił tam wraz z żoną A. Z. dom parterowy, do którego rodzina wprowadziła się około 1976 r., a w budynku tym prowadzono sukcesywnie prace wykończeniowe. Pozwana zawarła w roku (...)związek małżeński i w latach(...)własnym i z własnych środków finansowych wraz z mężem wykonała nadbudowę oraz dwuspadowy dach. Zgodnie z ówczesnymi rodzinnymi zamiarami piętro budynku oraz działka miały przypaść pozwanej, która w kolejnych latach poczyniła dalsze nakłady w postaci ogrodzenia oraz posadzenia drzew i krzewów. Po wyjeździe brata pozwanej do(...)pozwana wraz z mężem przejęła całkowitą opiekę nad domem, wykonali remont instalacji c.o., instalacji wodnej, doprowadzili sieć kanalizacyjną, pokrywali koszty utrzymania domu, a pozwana przygotowywała ojcu posiłki. W (...)powód zmienił zdanie i wycofał się ze zgody na zabudowę strychu, wobec czego rok później pozwana z mężem zakupili nieruchomości w C. i postawili na niej dom, do którego przeprowadzili się w grudniu 2000, pozostawiając ojca w dotychczasowym miejscu zamieszkania. Żona powoda pozostawała w faktycznej separacji z mężem, do 2000 r. przebywała w (...)a powrocie do Polski zamieszkała w nowym domu pozwanej. Stosunki pozwanej z ojcem układały się w zasadzie dobrze, pozwana odwiedzała ojca, przynosiła mu obiady, pomagała w sprzątanii domu, zaproponowała zamieszkanie w nowym, ale powód nie wyraził na to zgody i rzadko korzystał z zaproszeń na święta,

gdyż wolał w tym okresie wyjeżdżać do K.. W latach 2002-2003 powód powrócił do zamiaru przekazania pozwanej piętra budynku i całej działki za spłatą jej brata przebywającego od 20 lat w (...)kwotą 100.000 zł., a w grudniu 2007 r. doszło do sporządzenia umowy darowizny i do spłacenia przez pozwaną brata wymienioną wyżej kwotą. Kilka dni po zawarciu umowy pozwana wraz z synem udała się do powoda, ale ten wypchnął ją z drzwi wejściowych zwracając się do niej słowami „wynoś się stąd, nie chcę Cię więcej widzieć”, a w dniu 21 listopada 2007 r. pozwana otrzymała od ojca list, w którym napisał, że straciła ojca, ona i dzieci jej nie mają do niego wstępu i także straciły dziadka .Od tego czasu pozwana nie widuje się z ojcem , strony kontaktują się tylko listownie , powód życzył sobie aby córka odwiedziła go osobiście ale tylko w celu omówienia kwestii związanych z odwołaniem darowizny. Powód straszyl pozwaną sądami, prokuraturą , nagłośnieniem sprawy jego pokrzywdzenia w telewizji, żądał od córki zwrotu kosztów zużytej energii elektrycznej, remontu instalacji c.o., zwrotu kosztów pobytu w K. . Zwracał się też do notariusz A. D. anulowania aktu notarialnego obejmującego umowę darowizny, a pismem z dnia 3 grudnia 2007 r. zarzucił, że umowa została sporządzona bez jego udziału. W dalszych pismach adresowanych do notariusz oraz władz korporacyjnych dla notariuszy zwracał się o dokonanie wykładni umowy, a zwłaszcza postanowienia dotyczącego postanowienia w punkcie (...) aktu notarialnego traktującego o korzyściach i ciężarach związanych z przeniesieniem na rzecz pozwanej własności nieruchomości. W grudniu 2007 r. powód udał się do K. informując pozwaną, że nie będzie go w C. przez okres dwóch miesięcy Jednocześnie zażądał od wnuka P. aby w razie spadku temperatury spuścił wodę z instalacji c.o. Tymczasem powód wrócił z K. już po 10 dniach i z uwagi na wyłączenie ogrzewania temperatura w domu wynosiła około 0 stopni C oraz doszło do zamrożenia wody w kranie w kuchni i łazience. Podobnie było kiedy powód w okresie od listopada 2010 r. do lutego 2011 r. wynajmował mieszkanie od swojego kolegi w K.. Pismem z dnia 2 stycznia 2008 r. powód odwołał darowiznę z uwagi na rażącą niewdzięczność obdarowanej. Pismem z dnia 10 stycznia 2008 r. pozwana zareagowała stwierdzeniem, że oświadczenia powoda nie przyjmuje do wiadomości, gdyż wskazana przez niego przyczyna odwołania nigdy nie miała miejsca .Dom , w którym powód zamieszkuje rzeczywiście wymaga poważnego remontu , a w szczególności poprawy ocieplenia. Pozwana próbowała temu zaradzić kupując piec akumulacyjny w styczniu 2008 r., ale powód odmówił korzystania z niego. Poza tym po nabyciu nieruchomości pozwana wykonała częściowy remont łazienki, częściowo wyremontowała instalację c.o., natomiast nie wymieniła w łazience wanny na kabinę prysznicową. Wymagało to bowiem poważniejszych robót, jak wyburzenia starej cienkiej ściany i postawienia nowej oraz wykonania nowej instalacji wodnej. W grudniu 2007 r. powód poinformował dostawcę energii elektrycznej żeby w związku z przeniesieniem własności nieruchomości faktury za dostawę wystawiać na nazwisko pozwanej i do niej kierować wszelką dotyczącą tego korespondencję oraz zawrzeć z nią w tej materii nową umowę. Pozwana odmówiła realizacji kierowanych do niej faktur, wobec były one wysyłane znów do powoda jako kontrahenta umowy o dostawę energii, a skoro powód nie zapłacił należności za okres od marca do lipca 2008 r. Zakład (...) wniósł przeciwko niemu powództwo o zapłatę i prawomocnym wyrokiem sądowym z dnia 30 czerwca 2009 r. zasądono od powoda z tego tytułu kwotę 995,44 zł. z ustawowymi odsetkami oraz kwotę 227 zł. tytułem zwrotu kosztów procesu. W lipcu 2008 r. Zakład (...) zdemontował licznik energii elektrycznej w domu zajmowanym przez powoda i na podstawie nowej umowy zawartej już z pozwaną zamontowano nowy licznik i od tego czasu pozwana pokrywa koszty dostawy energii .Pismem z dnia 20 lipca 2009 r. powód wezwał pozwaną do zwrotu należności za energię za okres od 16 listopada 2007 r. do 11 lipca 2008 r. Powód jest osobą w podeszłym wieku, liczy (...) lat, cierpi na szereg schorzeń , w szczególności na (...), zmiany (...), nadciśnienie (...), ale w życiu codziennym nie wymaga opieki innych osób , porusza się samodzielnie , jeździ na zakupy do K.,, sam przyrządza sobie posiłki, uczęszcza w odwiedziny do znajomych.

Pozwana stara się zapewnić ojcu konieczną pomoc, opłaca obecnie należności za media , w okresie zimowym syn pozwanej na zmianę z mężem palą powodowi w piecu , w czasie wyjazdów powoda do K. pozwana sama lub z matką robią w domu generalne porządki. Poza tym pozwana wielokrotnie proponowała ojcu zamieszkanie w nowym domu jej i jej męża , ale powód nie wyraża na to zgody.

Ustalenia powyższe Sąd Okręgowy poczynił na podstawie zeznań wszystkich przesłuchanych w sprawie świadków i stron , z tym że świadkom A. P., T. P. i I. G. oraz powodowi dał wiarę tylko częściowo w zakresie w jakim znalazły one potwierdzenie w pozostałym zebranych w sprawie materiale. Jeśli chodzi zeznania wymienionych wyżej trzech świadków to w zasadzie czerpali oni swoją wiedzę o stosunkach między stronami na podstawie relacji powoda , a sami nigdy nie poznali pozwanej, ani jej rodziny. Pozostali świadkowie mieli natomiast bezpośrednie obserwacje i

przedstawione przez siebie fakty oparli na podstawie własnych spostrzeżeń podczas kontaktów osobistych z powodem oraz pozwaną i jej rodziną. Sąd pominął wniosek dowodowy powoda o przesłuchanie świadka M. J. jako spóźniony.

Poczynwszy powyższe ustalenia Sąd Okręgowy powiada, że zebrany w sprawie materiał nie daje podstaw do przyjęcia aby pozwana dopuściła się względem ojca rażącej niewdzięczności i tym samym aby oświadczenie o odwołaniu darowizny w świetle art. 898 & 1 k.c. wywarło skutek prawny. Rażąca niewdzięczność w świetle wykładni ukształtowanej w orzecznictwie sądowym oznacza taką postawę czy zachowanie osoby obdarowanej, które oceniając rzecz rozsądnie musi być uznane za wysoce niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę.

Z uwagi na pewien stosunek etyczny między darczyńcą a obdarowanym wyrażający się w moralnym obowiązku wdzięczności za przysporzenie majątkowe za rażąca niewdzięczność mogą być poczytane także drobne umyślne przewinienia, jeżeli wykraczają one poza zwykłe konflikty rodzinne w określonym środowisku. Tego rodzaju zarzutów nie można jednak postawić pozwanej. Przede wszystkim przyczyna odwołania darowizny wskazana została przez darczyńcę zbyt ogólnikowo, co utrudnia weryfikację zarzutów kierowanych pod adresem obdarowanej jako rażącej niewdzięczności. Fakty wynikające z przeprowadzonych w sprawie dowodów, głównie dowodów osobowych nie wskazują aby postawa pozwanej względem ojca mogła być oceniona jako wysoce naganna, czy nawet tylko naganna. Pozwana starała się zapewnić ojcu godne warunki egzystencji w budynku stojącym na nieruchomości będącej przedmiotem darowizny, zaproponowała mu także zamieszkanie w swoim nowym domu, zapraszała go w odwiedziny, ale nie dochodziło do tego tylko z przyczyn leżących po stronie obdarowanego. Gdy powód nie życzył sobie osobistego z nią kontaktu starała się pomagać ojcu za pośrednictwem swojej rodziny lub porządkować stary dom w czasie dłuższej nieobecności powoda. Nadal wyraża gotowość opieki nad ojcem.

Skoro zatem z braku przesłanki rażącej niewdzięczności nie doszło do skutecznego odwołania darowizny roszczenie o zwrot przedmiotu darowizny z art. 898 & 2 k.c. nie przysługuje i dlatego powództwo zostało oddalone.

Okoszta pomocy prawnej udzielonej powodowi nieodpłatnie z urzędu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie & 2, & 6 pkt.7 w związku z & 19 i 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.Nr.163, poz. 1348 ze zm.).

W apelacji, opartej na zarzutach naruszenia przepisów postępowania, a to art. 233 & 1 k.p.c., art. 227 i art. 217 & 1 k.p.c. oraz art. 328 & 2 k.p.c., co w konsekwencji doprowadziło do niezgodnych z prawdą ustaleń okoliczności faktycznych istotnych dla wyniku sprawy i błędnego rozstrzygnięcia, powód wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku przez orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwu lub o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Wniósł także o zasądzenie na rzecz jego pełnomocnika kosztów pomocy prawnej udzielonej mu z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, które ani w całości, ani w części nie zostały pokryte.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Rozpoznając apelację, Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja mimo obszerności wyводу nie może odnieść skutku.

Poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia są następstwem oceny wszystkich przeprowadzonych w sprawie dowodów, w tym w szczególności dowodów osobowych, która czyni zadość wymogom z art. 233 & 1 k.p.c., gdyż jest logiczna, zgodna z zasadami doświadczenia życiowego i dlatego nie może zostać podważona. Ma rację pełnomocnik powoda, że proporcje ilościowe nie mogą mieć decydującego znaczenia przy ocenie wiarygodności zeznań świadków i stron i nie można wykluczyć sytuacji uznania za wiarygodne tylko zeznań jednej osoby w przypadku gdy zeznania wszystkich innych są z nimi sprzeczne, gdyż o wiarygodności powinny decydować bardziej obiektywne kryteria, jak zasady logicznego myślenia, czy zgodność z zasadami doświadczenia życiowego. Rzecz w tym, że wbrew odmiennym zarzutom apelacji Sąd Okręgowy nie ograniczył się do przyjęcia za kryterium oceny wiarygodności tylko faktu, że twierdzenia i zeznania pozwanej znalazły potwierdzenie w zeznaniach zdecydowanej większości świadków, ale podał także w

uzasadnieniu dlaczego były one wiarygodne, wskazując że były wyważone, obiektywne mimo pokrewieństwa łączącego świadków ze stronami, będącymi zresztą najbliższą rodziną, świadkowie ci mieli wiadomości z bezpośredniej obserwacji stosunków między stronami. W tej sytuacji Sąd miał podstawy do częściowego uznania za niewiarygodne świadków A. P., T. P. i I. G., które nie tylko nie znalazły potwierdzenia w zeznaniach osób, które Sąd Okręgowy uznał za wiarygodne, ale także dlatego że świadkowie ci bazowali na informacjach jakie uzyskali od powoda. Negatywna ocena wiarygodności całkowicie odmiennych zeznań powoda jest w takiej sytuacji uzasadniona, a zarzuty naruszenia art. 233 & 1 k.p.c., a także art. 328 & 2 k.p.c. okazały się chybione.

Sąd I instancji wyczerpująco i przekonywująco ocenił zebrany w sprawie materiał i podał w oparciu o jakie dowody poczynił istotne dla rozstrzygnięcia sprawy ustalenia faktyczne. Postępowanie w sprawie trwało dosyć długo Sąd przeprowadzał dowody z zeznań świadków zgłaszanych sukcesywnie przez strony i dlatego był władny zastosować w sprawie rygor z art. 217 & 3 k.p.c. i pominąć dowód z przesłuchania świadka M. J., co z kolei przesądza o bezzasadności zarzutu naruszenia art. 227 i art. 217 & 1 k.p.c.

Pomijając fakt, że pozwana wykazała iż na przestrzeni kilku lat od zawarcia umowy darowizny starała się czynić zadość potrzebom ojca sama, bądź z pomocą męża i dzieci, ale starania te okazały się bezskuteczne z przyczyn leżących wyłącznie po stronie obdarowanego, należy zwrócić uwagę na jeszcze jedną okoliczność, a mianowicie na tę że skuteczność odwołania darowizny należy oceniać na podstawie relacji łączących darczyńcę z osobą obdarowaną w okresie **poprzedzającym** oświadczenie o odwołaniu darowizny.

Jest poza sporem, że darowizna miała miejsce w dniu 16 listopada 2007 r., natomiast oświadczenie o odwołaniu darowizny nastąpiło już w dniu 2 stycznia 2008 r., a więc niespełna po upływie półtora miesiąca. Nie można oczywiście wykluczyć, że w tym okresie czasu mogłoby dojść do jakiegoś wysoce nagannego i krzywdzącego darczyńcę czynu ze strony osoby obdarowanej, ale taki fakt nie został w sprawie wykazany, ani też powód się na niego nie powoływał. Nie może być nim nieprzeprowadzenie w tym okresie gruntownego remontu domu, w którym powód zamieszkuje, mając w dodatku na uwadze że był to okres jesienno-zimowy i w dodatku świąteczny, a przecież pozwana zapraszała ojca do swojego domu. Dalsze zaszczości, jakie miały miejsce w okresie późniejszym nie mogły natomiast służyć za podstawę do oceny skuteczności odwołania darowizny. Mogły być brane za ocenę w aspekcie dopuszczenia się przez obdarowanego względem darczyńcy rażącej niewdzięczności w razie późniejszego ponownego odwołania darowizny, co w okolicznościach niniejszej sprawy nie miało miejsca.

Z przytoczonych wyżej względów, gdy przesłanka rażącej niewdzięczności z art. 898 & 1 k.c. nie została wykazana, oświadczenie o odwołaniu darowizny nie wywarło skutku prawnego w postaci obowiązku zwrotu przedmiotu darowizny z art. 898 & 2 k.c., i dlatego powództwo zostało słusznie oddalone, co musi skutkować oddaleniem apelacji na mocy art. 385 k.p.c.

Oddalając apelację Sąd Apelacyjny stosując art. 102 w związku z art. 391 & 1 k.p.c. zasądził od powoda na rzecz pozwanej tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego kwotę 1.500 zł. Koszty te to koszty zastępstwa prawnego, które wyniosły znacznie więcej, bo według stawki minimalnej z & 6 pkt. 7 w związku z & 13 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu co najmniej 5.400 zł., ale Sąd miał na uwadze ciężką sytuację materialną powoda, jego zły stan zdrowia. Od obowiązku zwrotu kosztów procesu pozwanej w całości go jednak nie zwolnił, gdyż powód znając motywów rozstrzygnięcia zapadłego w pierwszej instancji zdecydował się jednak na wniesienie apelacji narażając pozwaną na dalsze koszty procesu i powinien ponieść konsekwencje co najmniej częściowego ich zwrotu.

O kosztach zastępstwa procesowego powoda z urzędu w postępowaniu apelacyjnym Sąd Apelacyjny orzekł w oparciu o art. 29 Prawa o adwokaturze oraz & 6pkt. 7, & 19-21 i & 2 ust. 3 powołanego w poprzednim zdaniu rozporządzenia.